

magunk legtisztább megismerését éreztük. Hatásának értékét az adja meg, hogy népköltészetet közvetített. Népünk legsajátabb lelki alkatát rögzítette egyének százazeinek szívébe.

Külön nevelői jelentősége, hogy leszűrt nemes erkölcsi tartalmat adott vissza, illetőleg hangsúlyozott munkáiban. Igen fontos ez: hiszen egyedül a mesemondó az a nevelő, akinek hatását a gyermek a maga egészében elfogadja. Mert: „mese“ . . .

A háborút követő összeomlás Benedeken tán nagyobb sebet hasított, mint bárki máson. Mintha a kart vágták volna ketté, mely összeölelte a Királyhágón túli nemzetet a Királyhágón innenivel. Menekülnie kell ősei kisbaconi portájáról. Cserben kell hagynia a facsemetéket . . . A forradalmak mintha kigúnyolnák az ő élete törekvését: „hát ezeknek írtam én a könyveimet?! . . .“ A kommun be-tiltja a *Jó Pajtás*-t. A kétségbeesés már-már kiüti kezéből a munkás tollat. De ime, egyszer csak újra megmozdul benne valami ősi ösztön: megalkotja „egy nép és egy ember“ regényét, az *Édes anyaföldem!*-et. Utolsó könyvének hiszi és „rég-i adósságát“ véli leróni papirosravitásával. Ahogy fölleveníti a saját és népének multját, tán áhitatos emlékezés ejti meg: és kiadja a legszebb székely népballedákat. Megint egy részlet a „rég-i adósságból“. Közben hívja valami, követelve hívja — haza Erdélyországba. A székely Anteusz újra dolgozni akar — írni, ültetni, kaszálni. Búcsúzik tőlünk: „Most pedig a fehérhajú dalnok sietve siet, röpködve röpköd haza, lebecsulni ennek a szomorú földnek a kebelébe“. Otthon van Benedek Elek ismét. Dolgozik.

(Szeged.)

Szeri Endre.

JORGA ÉS A MAGYAR PROPAGANDA.

A romániai Szociológiai Intézet 1924. év folyamán felkérte Jorga Miklós egyetemi tanárt, a dáko-román kontinuitás és a székelység román származásának buzgó vegyészét, hogy *Románia külpolitikája* c. előadás-sorozatának keretén belül egy konferenciát tartson a román külföldi propagandáról. Jorga annak idején (május 25-én) megtartotta felolvasását, melyből bő ismereteket szerezhetünk a magyar és a bolgár propagandáról, a román propagandáról azonban majdnem semmit sem mond. Előadásának bevezetésében megállapítja, hogy:

. . . nagy különbség van a régi és a mai propaganda között. A lengyelek bámulatos propagandát végeztek. A magyarok — nem is olyan régen — mikor szabad államuk visszaállításán dolgoztak, hatalmas munkát fejtettek ki; ezt a propagandát azonban egy Kossuth, egy Türr és egy Michievicz vezették, kik a politikának, a tudománynak és irodalomnak legkiválóbb emberei voltak. Más szempontból pedig, ezt a propagandát nem vezette sem az érdek, sem a megrendelés, hanem a *nép lelke*. Igen, ha szó van a nép lelkéről, mely szabadságának érdekében kiált, jogaiért harcol és megvetéssel utasít vissza minden rágalmat, — akkor ez a propaganda egy boldogító eszköz . . . Ilyen esetekben a propaganda nagyon hasznos és a nemzet büszke lehet, hogy emelkedését nem csak a harc erőszakának köszönheti, hanem annak a lelkiismeretnek is, amit a nemzetek lelkéből kiváltott . . . ehhez azonban az kell, hogy propaganda le-

gyen a nemzet minden egyéne, aki jóra való embernek mutatkozik, annak a nemzetnek a kebelében, ahová letelepedett. Többet ér ez, mint egy könyv egész oldala és vannak olyanok, kik egymagukban többet érnek, mint nem tudom hány kötetre menő propaganda-termék.

Ismerteti a háború előtti propaganda-vezérek munkáját és hosszasan foglalkozik a bolgár propagandával, amit a világ legjobban megszervezett akciójának tart. Jellemző esetet sorol fel az amerikaiaknak a románokról táplált véleményéről.

Egyik emberünk — mondja Jorga — megtudván, hogy Wilson mellett egy nagy befolyással bíró ember van, aki a nemzetiségekről informálja a kor legnagyobb egyéniségét, Wilsont, — mindent megtett, hogy érintkezhesen vele. A nagy személyiség, „az idő pénz“-fogalmának amerikai polgára, a következő nyilatkozatot tette: „Uram, ha ön bolgár volna, meghallgatnám, miért az a meggyőződése, hogy a bolgár nemzet egy komoly nemzet, de önök [t. i. az oláhok] egyáltalán nem komolyak“.

Felháborodik azon, hogy egy nemzetközi festőművészeti kiállításon a román delegátus kérésére, hogy a román művészet részére két szobát tartsanak fenn, a kiállítás igazgatója azzal felelt: „Románia részére két szobát? Bulgáriának csak egyet adtunk. Románia legyen megelégedve, ha egy termet is kap“.

Ha valaki nem a franciákhoz, vagy az olaszokhoz, hanem a latin testvéreink kisebbjeihez, a spanyolokhoz vagy a portugálokhoz viszonyít — folytatja Jorga — egyáltalán nem haragszom érte; tudom, hogy más körülmények között éltek és az emberiség civilizációjának fejlődésében kincseket produkáltak; de, hogy odáig jussunk, hogy a szomszédunk, tegnapi ellenségünk háta mögé helyezzenek, aki lsten tudja, hogyan szedte össze magát, nagy vágygal, de kevés eszközzel, hogy valami legyen — mondom, hogy a népek farkába jussunk, nem fáj, de szívembe szúr.

A magyar propagandáról nagy elismeréssel nyilatkozik, amit természetesen óvatossággal kell fogadnunk. Megállapítja, hogy a magyarok *Korvin Mátyás* címmel egy folyóiratot adnak ki¹⁾ és hozzá teszi:

Mátyás — régi királyunk — aki apa után és valószínűleg anyja után is román [!], egy propaganda irat fejlődése lett. egy olyan propagandáé, melyet elsősorban a román állam ellen visznek, mint az ezeréves királyság legcsúfosabb szétदारabolója ellen.

Amikor Dantét ünnepelték — és itt láthatjuk, hogy a magyarok mennyire ügyesek a propagandában — az Akadémiánkon is megemlékeztünk róla. Más is beszélt, én is beszéltem, amit tudtam, azonban mindezekből semmi sem jutott az olaszok tudomására. A magyarok Budapesten még *Dante-kiállítás* is rendeztek és senki sem mondhatja, hogy Horthy állama gazdagabb pénzben, mint a miénk, vagy, hogy a magyar magnásoknak több pénzük van, mint Románia hadigazdagodottjainak.

¹⁾ Érti ezalatt a bpesti Magyar-olasz társaság *Mattia Corvina* c. folyóiratát.

Jelenleg a magyarok egy nagyon jól szerkesztett lapot adnak ki angolul az angolok részére,²⁾ franciául a franciák részére és olaszul az olaszok részére. Újabban az Egyesült Államok részére is kiadnak egyet.

Jorga nagyon haragszik a Párisban *Finn-Ugor Tanulmányok*³⁾ cím alatt megjelenő folyóírra, mert a nyelvészeti cím leple alatt tudományos munkáikadásában propagandát végez.

A magyarok rengeteg idegennyelvű propagandája különben is nagyon ügyes alakot vesz fel — állapítja meg Jorga. — Párisban *Finn-Ugor Tanulmányok* cím alatt egy folyóírat jelenik meg. Aki megveszi, abban a hiszemben adja ki a pénzt, hogy a cím után ítélve, filológiai munkát fog kapni és az ezeréves magyar királyság felállítása érdekét szolgáló tiszta magyar nemzeti propagandára bukkan. A franciáknak kedveskednek, hangoztatván, hogy: ebben a században nem volt összeköttetésünk Franciaországgal, de — íme, volt egy bizánci császár, Emánuel (Komnenos), aki francia érzelmű volt és ez csak azért, mert anyja magyar nő volt. Mert az anya magyar, a császár francia barát lett! Naiv állítás, de azok részére, akik elolvassák — ügyes. Valami mégis marad a lelkükben.

Egy német cég megkért, hogy írjam meg részére a *magyarok történetét*. Megírtam.⁴⁾ A magyaroknak nem tetszett. Voltak benne hibák is, mert érthető, hogy ha az emberben nincs meg a hiba bátorsága, soha sem fog írni. [!] A magyarok egy valódi vitát rendeztek az említett művemben talált adathibák felett és kinyomtatták a föld kerekiségén levő összes nyelveken . . .

Mi sem természetesebb ezek után, hogy a román propagandáról lebecsmérlően nyilatkozik a nagy balkáni propagandavezér. Hangoztatja, hogy nem akarja a szomszédokat lekicsinyelni, mert

. . . a francia nyelven megjelenő lapok közül a legrosszabb a *L'Indépendance Roumaine*.

Nem értheti meg, mi lehet a román propaganda alacsony niveaujának oka, hiszen

. . . van miről beszéljünk, olyanok is vannak, akik beszélhetnének, pénzünk is van, hogy fizessünk, csak ki kell, hogy szedjük a herék és a tolvajok zsebéből. Ez az!

Ez már őszinte beszéd a szemforgató ártatlanság részéről . . .

Romániában az emberek jók, csak módszereik rosszak. Más országokban éppen ellenkezőleg van: rossz emberek, jó módszerekkel, ami szerintem hasznosabb viszony.

Information Roumaine cím alatt egy lapot akartunk indítani, hogy a sajtóban megjelent érdemesebb cikkeket a külföldiekkel megismertessük.

²⁾ „The Anglo-Hungarian Review”. Sajnos, már megszűnt.

³⁾ *Revue des Études Hongroises et Finno-Ugriennes* a helyes cím. Kiadja: Champion, Paris.

⁴⁾ Jorga a Helmolt *Weltgeschichte* sorozatába írott — szegényletes és tudománytalan — magyar történelmet érti ezalatt.

Kértem Stahl, Cusi u, San-Giurgiu urak közreműködését. Tudják mi született? Egy-két ív a legszánalmasabb alakban.

Nem nagy kár érte, mondhatnók, ha polemizálni akarnánk ezzel a báránybőrbe bújtatott farkas-propagandával.

Egyáltalán nem igaz, hogy egyénileg ellenszenves nemzet vagyunk, hanem az a baj, hogy közülünk nem éppen a legjobb elemek tartózkodnak külföldön.

Ebben az egy pontban készséggel igazat adhatunk — tapasztalat alapján — Jorga professzornak.

Ha rajtam múlna, visszavonnám a diákok ösztöndíjait, új vizsgákra kötelezném őket és csak az mehetne külföldre, aki erre érdemes. Nem önmagunk által vagyunk antipathikusok, hanem ellenszenvesekké válunk külföldi képviseltetési módunk által.

Ehhez az ellenszenvesessé válási folyamathoz sok sikert kívánhatunk.

Előadása végén felveti Jorga a kérdést, hogy — mi a teendő? Újra a magyarokra utal:

Legyen meg a bátorságod, hogy színházi előadást tartsál olyan hallgatóság előtt, amelyik nem fizet, tömd meg a színházakat diákokkal és katonákkal — ahogyan ezt a magyarok annak idején Erdélyben tették — hogy ismerjék meg az országot . . .

Ezek röviden Jorga nyilatkozatai. Nekünk csak annyi hozzáfűzni valónk van, hogy igazságtalan ügyet a legjobb propaganda sem védhet meg s bár mennyire is akarná Jorga felhívni a románok figyelmét a román-ellenes propagandára és bármilyen erőssé is tenné a román propagandát, az igazság mégis győzni fog, a revízió gondolata állandóan ott fog lebegni Trianon keresztje felett.

(Genf.)

Tamás András.